ଓଡିଶା ସୂଚନା କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ମତିଭ୍ରମ

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସୂଚନା ଅଧିକାର ଆଇନ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାକୁ ତଦାରଖ କରିବା ତଥା ଜନକର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସୂଚନା ପାଇବାରେ ଜନସାଧାରଣ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ହଇରାଣହରକତର ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଭଳି ଆମ ଓଡିଶାରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ସୂଚନା କମିଶନ୍ ଗଠିତ ହୋଇସାରିଛି । ଗତ ୨୦ ନଭେମ୍ବରରେ ଆମ ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନର୍ ଓ ଜଣେ ସୂଚନା କମିଶନର୍ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ସାମନାରେ ଶପଥପାଠ କରିବା ପରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରସ୍ଥିତ ରାଜ୍ୟ ଅତିଥି ଭବନ ଠାରେ ନିଜର ଦପ୍ତର ଖୋଲି କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭ କରିଦେଇଛନ୍ତି । ଗତ ଡିସେମ୍ବର ୨୨ଠାରୁ କମିଶନ୍‌ଙ୍କର ଏକ ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍ (www.orissasoochanacommission.nic.in) ମଧ୍ୟ ଖୋଲିସାରିଛି । ଆଉ ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ କମିଶନ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବାର ୨ମାସ ପୁରିଯିବ । କମିଶନର୍‌ମାନଙ୍କ ଭାଷାରେ ଏହି ସମୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱଳ୍ପ ସେମାନଙ୍କର ଭୂମିକାକୁ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରିବାରେ, କିନ୍ତୁ କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ କାର୍ଯ୍ୟଧାରା ଠିକ୍ ଦିଗରେ ଗତି କରୁଛି କି ନାହିଁ, ତାହା ସମୀକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଏତିକି ସମୟ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ଏହି ଲେଖକ ମନେ କରେ । ଏହାଭିତରେ ବିଭିନ୍ନ ସର୍ବସାଧାରଣ ମଞ୍ଚରେ ରାଜ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନର୍ ଓ ସୂଚନା କମିଶନର୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଆଇନ୍, ରାଜ୍ୟ ନିୟମାବଳୀ ତଥା କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ଭୂମିକା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ବକ୍ତବ୍ୟ ପଢିବାକୁ ଓ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଛି । ସେମାନଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟସବୁକୁ ଶୁଣି ମନେ ହେଉଛି, ଗୋଟିଏ ପଟରେ ସେମାନେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କୁ ଭକୁଆ ମନେକରନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟପଟରେ ସେମାନଙ୍କ ବେତନଦାତା ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ ସୁନାପିଲା ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ସାଂପ୍ରତିକ ବକ୍ତବ୍ୟଧାରା ଓ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଯଦି ବଜାୟ ରୁହେ, ତେବେ ସର୍ବସାଧାରଣ ରାଜକୋଷରୁ ଅର୍ଥପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ସେମାନେ ହିଁ ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ସୂଚନା ଅଧିକାର ଆଇନ୍‌ର ଶୀତଳ ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ହେବେ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ବି.ପି.ଏଲ୍.ଙ୍କ ସ୍ଥିତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୁଜବ

ସୂଚନା ଅଧିକାର ଆଇନ୍ ସପକ୍ଷରେ ଜାତୀୟସ୍ତରର ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରବକ୍ତା ଶ୍ରୀମତୀ ଅରୁଣା ରାୟଙ୍କ ଆହ୍ୱାନ୍‌ରେ ଗତ ଡିସେମ୍ବର ୨୧ରେ ପୁରୀର ଗାନ୍ଧିଶ୍ରମ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଠାରେ ଏକ ଆଲୋଚନା ଚକ୍ର ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା, ଯେଉଁଥିରେ ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନର୍ ପ୍ରଫେସର୍ ରାଧାମୋହନ ମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । କମିଶନର୍ ନିଜ ବକ୍ତବ୍ୟ ଭିତରେ କହିଥିଲେ ଯେ, ଓଡିଶା ସରକାର ଦରିଦ୍ର ବା ବି.ପି.ଏଲ୍. ପରିବାରର ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଫିସ୍ ଛାଡ କରିଦେଇଛନ୍ତି । ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସେ ପୂର୍ବରୁ ଥରେ ୧୦ଡିସେମ୍ବରରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଏକ ସେମିନାରରେ କହିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପୁରୀ ସେମିନାରର ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର କାଳରେ ଏହି ଲେଖକ ତାଙ୍କୁ ଦର୍ଶାଇଥିଲା ଯେ, ଓଡିଶା ରୁଲ୍-୪ ଅନୁଯାୟୀ ବି.ପି.ଏଲ୍.ମାନଙ୍କ ପାଇଁ କେବଳ ଦରଖାସ୍ତ ଫି ଛାଡ କରାଯାଇଛି, ଅଥଚ ମୂଳ ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୭(୫)ରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ ଫି ସହିତ ଆଉ ଦୁଇଟି ଫି ଯଥା- ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ ବାବଦ ଫି(ଜେରକ୍ସ, ମାନଚିତ୍ର, ନମୂନା, ଇନ୍‌ସ୍ପେକସନ୍ ଇତ୍ୟାଦି) ଏବଂ ଇଲେକ୍ଟ୍ରନିକ୍ ମାଧ୍ୟମ ବାବଦ ଫି (ଯଥା- ସିଡି ଓ ଫ୍ଲପି ଇତ୍ୟାଦି) ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଛାଡ କରିବାକୁ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି । ସୁତରାଂ କମିଶନର୍ ଏପରି ବିଭ୍ରାନ୍ତିକର ତଥ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରିବା ଆଦୌ ଶୋଭନୀୟ ନୁହେଁ । ଶ୍ରୀମତୀ ରାୟ ମଧ୍ୟ ଲେଖକଙ୍କର ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ କମିଶନର୍‌ଙ୍କ ଠାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ଚାହିଁଥିଲେ । କମିଶନର୍ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉତ୍ତର ନଦେଇ ସଂକ୍ଷେପରେ କହିଥଲେ, I shall look into it (ଅର୍ଥାତ୍, ମୁଁ ଏହା ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବି) । ଏହାପରେ କମିଶନର୍ ଏ ବିଷୟରେ କ'ଣ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ, ତାହା ତାଙ୍କୁ କେବଳ ଜଣାଥିବ । କିନ୍ତୁ ବିଡମ୍ବନାର ବିଷୟ, ଏହାର ୧୫ଦିନରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସମୟ ବିତିଯିବା ପରେ ରାଜ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନର୍ ଶ୍ରୀ ଡି.ଏନ୍.ପାଢୀଙ୍କ ମୁହଁରୁ ପୁଣି ସେହି ବିଭ୍ରାନ୍ତିକର ବକ୍ତବ୍ୟ ଦୋହରା ହେବାର ଦେଖାଗଲା । ୭ ଜାନୁଆରି ସକାଳ ୮ଟାରେ 'ଓଟିଭି'ର ଏକ ସାକ୍ଷାତକାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଶ୍ରୀ ପାଢୀ କହିଲେ ଯେ, ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଫିସ୍ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, କିନ୍ତୁ ଓଡିଶା ସରକାର ବି.ପି.ଏଲ୍. ଲୋକଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଫିସ୍ ଛାଡ କରିଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଖ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନର ଭଳି ଏକ ଦାୟୀତ୍ୱଶୀଳ ପଦବୀରେ ଥାଇ ଶ୍ରୀ ପାଢୀ, ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଖୋଷାମଦ ବୋଲକରା ଢଙ୍ଗରେ ଏପରି ଏକ ଡାହାମିଛ କିପରି କହିପାରିଲେ, ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ମୟକର ଓ ବେଦନାଦାୟକ ମଧ୍ୟ ।

'ନାଗରିକ' ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶ୍ରୀ ପାଢୀଙ୍କ ଅପବ୍ୟାଖ୍ୟା

ଉପରୋକ୍ତ ଓଟିଭି ସାକ୍ଷାତକାରରେ ରାଜ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନର୍‌ଙ୍କ ଆଉ ଏକ ବକ୍ତବ୍ୟ ମୂଳ ଆଇନ୍ ତଥା ଅନ୍ୟ ଆଇନ୍‌ଗୁଡିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କ ଚରମ ଅଜ୍ଞତାର ପରିଚାୟକ । ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା ପଚାରିଥିଲେ, "ଏକ ଜଟିଳ ଦରଖାସ୍ତ ଫର୍ମ ଯୋଗୁଁ ହୁଏତ୍ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ସୂଚନା ମାଗିବାକୁ ନିରୁତ୍ସାହ ହେଉଛନ୍ତି ।" ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ପ୍ରଥମେ କହିଥିଲେ, "ମୋଟେ ନୁହଁ, ମୂଳ ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୩ରେ ଅଛି ଯେ, ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ହିଁ ସୂଚନା ମିଳିପାରିବ, ତେଣୁ ସେମାନେ ନିଜ ନାଗରିକ ପରିଚୟ ଦେବେନି ? ନଚେତ୍ ପାକିସ୍ଥାନ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦେଶର ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଲୋକେ ଆସି ଯଦି ଆମର ସୂଚନାଗୁଡିକ ନେଇଯାଆନ୍ତି !" ଶ୍ରୀ ପାଢୀଙ୍କୁ ଆମର ପ୍ରଶ୍ନ, ଜଣେ ଆବେଦନକାରୀ ନାଗରିକ ହୋଇଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ କ'ଣ ମୂଳ ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୩ ଅନୁଯାୟୀ ସବୁ ସୂଚନା ମିଳିପାରିବ ? ବାସ୍ତବରେ ନାଁ । ଧାରା ୮ ଅନୁଯାୟୀ ଜାତୀୟ ନିରାପତ୍ତା, ଆଇନ୍‌ସଭାର ସ୍ୱାଧୀକାର, ନ୍ୟାୟାଳୟର ଅବମାନନା, ତଦନ୍ତାଧୀନ ବିଷୟ ଇତ୍ୟାଦି ୧୦ଟି ବ୍ୟାପାରରେ ଏବଂ ଧାରା ୯ ଅନୁଯାୟୀ ରଚନାସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ (କପିରାଇଟ୍) ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଏବଂ ଧାରା ୨୪ ଅନୁଯାୟୀ ଅନୁସୂଚିତ ନିରାପତ୍ତା ଓ ଗୁଇନ୍ଦା ସଂସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧୀତ ସୂଚନାଗୁଡିକୁ ଜଣେ

ନାଗରିକକୁ ଦେବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣଭାବେ ବାରଣ କରାଯାଇଛି । ସୁତରାଂ ମୂଳ ଆଇନ୍ ଆଗରେ ମୌଳିକ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି, ଭାରତର ଜଣେ ନାଗରିକ କେଉଁସବୁ ସୂଚନା ପାଇବାକୁ ହକ୍‌ଦାର, ଏବଂ କେଉଁସବୁ ସୂଚନାକୁ ତା' ପାଖରୁ ସାଧାରଣ ଭାବେ ଗୋପନୀୟ ରଖାଯିବ, ଅଥଚ ପୁଣି କେଉଁ କେଉଁ ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେହିସବୁ ସୂଚନାକୁ ତାକୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ମୂଳ ଆଇନ୍ ଆଗରେ ପ୍ରଶ୍ନ ନୁହେଁ ଯାହା ଶ୍ରୀ ପାଢ଼ୀ କହିଛନ୍ତି- ପ୍ରଥମେ ଜଣେ ନାଗରିକ କି ନୁହେଁ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଉ, ତା'ପରେ ତାକୁ ସୂଚନା ଦିଆଯିବ କି ନାହିଁ ସ୍ଥିର କରାଯିବ । ଶ୍ରୀ ପାଢ଼ୀଙ୍କ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଯଦି ଠିକ୍ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ସେ ନିଜେ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତୁ, କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର କାହିଁକି କୌଣସି ଦରଖାସ୍ତ ଫର୍ମ ଚାଲୁ କରିନାହାନ୍ତି, ଦରଖାସ୍ତକାରୀଙ୍କ ଠାରୁ ନାଗରିକତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରମାଣ ତଲବ କରିବା ତ ଦୂରର କଥା ? କେବଳ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର କାହିଁକି, ଯେଉଁ କେତେକ ରାଜ୍ୟ (ଯଥା- ମହାରାଷ୍ଟ୍ର , କର୍ଣ୍ଣାଟକ, ରାଜସ୍ଥାନ, ଝାଡଖଣ୍ଡ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ତାମିଲ୍‌ନାଡୁ , ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ଓ ଦିଲ୍ଲୀ ପ୍ରଭୃତି) ଲୋକଙ୍କ ସୁବିଧା ପାଇଁ ମଡେଲ୍ ଦରଖାସ୍ତ ଫର୍ମ ଚାଲୁ କରିଛନ୍ତି, କେହି ସେଥିରେ ଓଡିଶା ରୁଲ୍-୨(ଇ) ଭଳି ନାଗରିକତ୍ୱର ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପ ଭୋଟର୍ କାର୍ଡ କି ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ଦରଖାସ୍ତକାରୀଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରିନାହାନ୍ତି । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ନିଜର ନାଗରିକତ୍ୱର ପରିଚୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସଂପୃକ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଖୁସ୍ ନକରିପାରନ୍ତି ଥ ଓଡିଶା ରୁଲ୍-୪(୨)ଧ, ତେବେ ତାଙ୍କର ଦରଖାସ୍ତଟି 'ତୁମର ପରିଚୟ ସନ୍ତୋଷଜନକ ନୁହେଁ' (ଫର୍ମ- 'ଗ'ର ସ୍ତମ୍ଭ-୩)କାରଣରୁ ଖାରଜ ହୋଇଯିବ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଦରଖାସ୍ତ ଫି ମଧ୍ୟ ଆପେଆପେ ବାଜ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଯିବ । ଧରି ନିଆଯାଉ, ସରକାର ନାଗରିକତ୍ୱର ପରିଚୟ (ଭୋଟର୍ କାର୍ଡ କି ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ ଜରିଆରେ) ପାଇଲା ପରେ ଜଣେ ଦରଖାସ୍ତକାରୀଙ୍କୁ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ଏକ ମୂଳ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି, ଏ ଦେଶର କୋଟି କୋଟି ପିଲା, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ବୟସ ୧୮ବର୍ଷରୁ କମ୍ ଏବଂ ଯାହା ପାଖରେ ସେହି କାରଣରୁ ଭୋଟର୍ କାର୍ଡ ନାହିଁ, ଏବଂ ପୁଣି ଯେଉଁମାନେ ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ କରିନାହାନ୍ତି କି ଏହା କ'ଣ ଓ କିପରି କରାଯାଏ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ସୂଚନା ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିବେ କେମିତି ? ଶ୍ରୀ ପାଢ଼ୀ ଉପରୋକ୍ତ ଆଲୋଚନାରେ ଆଉ ଏକ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଯଥାର୍ଥରେ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି ଯେ, ଗୋଟିଏ ନାବାଳକ ସ୍କୁଲ୍ ପିଲା ମଧ୍ୟ ଏ ଦେଶର ନାଗରିକ ଏବଂ ତା'ର ମଧ୍ୟ ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ସୂଚନା ପାଇବାର ଅଧିକାର ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ନିଜେ କୁହନ୍ତୁ, ସେ ଭଳି ପିଲା ଓଡିଶା ରୁଲ୍ ଅନୁଯାୟୀ ସୂଚନା ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିପାରିବ କି ? ଏହାଛଡ଼ା ସମ୍ବିଧାନର ୨ୟ ଭାଗରେ ଥିବା 'ନାଗରିକତ୍ୱ' (Citizenship)ର ସଂଜ୍ଞା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶ୍ରୀ ପାଢ଼ୀ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଜ୍ଞ ଥିବା ଭଳି ମନେ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ବହୁଦେଶ ଭଳି ଭାରତର ନାଗରିକଙ୍କୁ କୌଣସି 'ନାଗରିକତ୍ୱର ପରିଚୟ ପତ୍ର' ଦିଆଯାଇ ନଥାଏ, ଏଠାରେ ଯେ ଜନ୍ମ ନେଇଛି, ଯାହାର ବାସସ୍ଥାନ ଏଠାରେ ଅଛି, ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟଧରି ବାସ କରିଛି ବା ସେ ବାହାରେ ଯଦି ଜନ୍ମ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ଜନ୍ମ ନେଲାବେଳେ ତା'ର ପିତାମାତାଙ୍କ ଭିତରୁ କେହିଜଣେ ଭାରତୀୟ ହୋଇଥା'ନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ନାଗରିକ ବୋଲି ପରିଚିତ ହେବେ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏଠାରେ ସବୁ ଲୋକଙ୍କୁ ଭାରତର ନାଗରିକ ବୋଲି ସ୍ବ ଳଭାବେ (by default) ଧରିନିଆ ଯିବ, କେବଳ ଅ-ନାଗରିକ(ଯେଉଁମାନେ ନାଗରିକ ନୁହଁନ୍ତି)ଙ୍କୁ ଛାଡି । ଅ-ନାଗରିକ କିଏ ? ଅ-ନାଗରିକମାନଙ୍କ ତାଲିକା କେବଳ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ ଅଛି ଏବଂ ନାଗରିକତ୍ୱ ଆଇନ୍ ୧୯୫୫ର ଧାରା ୧୩ରେ ଅଛି ଯେ, ଯଦି କାହାର ନାଗରିକତ୍ୱ ନେଇ ସନ୍ଦେହ ଉପୁଜେ, ତେବେ ସେପରି ସ୍ଥଳେ କେବଳ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରହିଁ ଏହାର ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ଦେଇପାରିବେ, କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ସରକାର ନୁହେଁ । ସର୍ବୋପରି ଶ୍ରୀ ପାଢ଼ୀ ମନେ ରଖିବା ଦରକାର, ବର୍ତ୍ତମାନର ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ 'ନାଗରିକତ୍ୱ' ହେଉଛି କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ତାଲିକା(Central List)ର ବିଷୟ, ଯେଉଁଥିରେ କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ଓଡିଶା ସରକାର ସୂଚନା ଅଧିକାର ଆଇନ୍‌କୁ ଆଳ କରି ନାଗରିକ ଚିହ୍ନଟୀକରଣର ଯେଉଁ ଦୁରଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିଛି, ତାହା କେବଳ ସମ୍ବିଧାନ-ବିରୋଧୀ ନୁହେଁ, ସୂଚନା ଅଧିକାର ଆଇନ୍‌ର ପରିପନ୍ଥୀ ମଧ୍ୟ । ସୂଚନା ଅଧିକାର ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୨୭, ଯେଉଁଥିରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟମାନେ କେଉଁସବୁ ବିଷୟରେ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରଣୟନ କରିପାରିବେ ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି, ସେଠାରେ କାହିଁ କେଉଁଠି କୁହାଯାଇନି ଯେ, ନାଗରିକଙ୍କୁ କେମିତି ଚିହ୍ନଟ କରାଯିବ, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଉ । ବରଂ ମୂଳ ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୭(୧)ରେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ଯେ, କେବଳ ଉପରେ ଆଲୋଚିତ ଧାରା ୮ ଓ ୯ ଅଧୀନସ୍ଥ କାରଣମାନ ଭିତରୁ କୌଣସି ଏକ ବା ଅନେକ କାରଣରୁ ଗୋଟିଏ ଦରଖାସ୍ତ ଖାରଜ ହୋଇପାରେ, ଅନ୍ୟଥା ନୁହେଁ । ପୁଣି ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀର 'ନାଗରିକ' ପ୍ରୀତି କେତେଯେ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ତାହା ଶ୍ରୀ ପାଢ଼ୀ ବୁଝିପାରିବେ, ଯଦି ସେ ମୂଳ ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୪(୧ଏ) ଉପରେ ଆଖି ବୁଲେଇବେ, ଯେଉଁଥିରେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ କୁହାଯାଇଛି, ପ୍ରତି ଜନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ନିଜର ସମସ୍ତ ରେକର୍ଡକୁ ସଂକଳନପୂର୍ବକ ଏପରି କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀକୃତ କରି ରଖିବେ ଯେ, ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ରହି ନିଜର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ତଥ୍ୟମାନ ଆପେଆପେ ପାଇ ପାରୁଥିବେ । ଏବଂ ଧାରା ୪(୨)ରେ ପୁଣି କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ପ୍ରତି ଜନକର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଯଦି ସମୟାନ୍ତରରେ ନିଜ ପାଖରେ ଥିବା ୧୭ ପ୍ରକାର ତଥ୍ୟରାଜିକୁ ନିଜ ତରଫରୁ ପ୍ରକାଶନ କରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରିବେ, ତେବେ ଲୋକେ ତଥ୍ୟ ପାଇବା ପାଇଁ ଏହି ଆଇନ୍‌ର ଆଶ୍ରୟ ନେବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଧାରା ୬(୧) ଅନୁଯାୟୀ ଫିସ୍ ଦେଇ ଦରଖାସ୍ତ କରିବା, ସୂଚନା ପାଇବାକୁ ଯାଇ କୌଣସି ବାଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ ଧାରା ୧୮ ଅନୁଯାୟୀ ସୂଚନା କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅଭିଯୋଗ କରିବା କିମ୍ବା ସୂଚନାପ୍ରାପ୍ତିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲେ

ଧାରା ୧୯ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଥମେ ବିଭାଗୀୟ ବରିଷ୍ଠ ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ତା'ପରେ ସୂଚନା କମିଶନଙ୍କ ପାଖରେ ଅପିଲ୍ କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ଝମେଲା ମୁଣ୍ଡେଇବାକୁ ପଡିବନି ।

ଦରଖାସ୍ତରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିବରଣୀ ଦେବା ଅବୈଧ ନୁହେଁକି ?

ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀ ଅଧୀନସ୍ଥ ଦରଖାସ୍ତ ଫର୍ମ-'କ'ର ସ୍ତମ୍ଭ-୨ରେ ପିତା/ସ୍ୱାମୀ/ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ ତଥା ସ୍ତମ୍ଭ-୩ରେ ସ୍ଥାୟୀ ଠିକଣା ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଯାଇଛି, ଏବଂ ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହିସବୁ ତଥ୍ୟ ଠିକ୍ ଭାବେ ନଦେଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ଫର୍ମ-'ଗ'(ନାକଚ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଜ୍ଞପ୍ତି)ର ସ୍ତମ୍ଭ-୨ (ତୁମର ଦରଖାସ୍ତ ଠିକ୍ ରୂପେ ପୂରଣ ହୋଇନାହିଁ) ବା ସ୍ତମ୍ଭ-୩ (ତୁମର ପରିଚୟ ସନ୍ତୋଷଜନକ ନୁହେଁ) ଅନୁଯାୟୀ ସେହି ଦରଖାସ୍ତଟିକୁ ନାକଚ କରିଦିଆଯିବ ଏବଂ ତତ୍‌ସହିତ ଦରଖାସ୍ତ ଫି ବାଜ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଯିବ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ଏପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଫେଇ ଦେବାକୁ ଯାଇ କହିଲେ, "ଏ ଦେଶରେ କିଏ ନିଜର ବାପା ନାଁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଗର୍ବବୋଧ ନକରେ ? ମୁଁ ଗର୍ବର ସହକାରେ କହିଥାଏ, ମୋ ବାପା ହେଉଛନ୍ତି ରାମକୃଷ୍ଣ ପାଢୀ । ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନି, କାହିଁକି ଏ ବିଷୟରେ ଏତେ ଆପତ୍ତି ଉଠୁଛି ।" ଏକଥା ସତ, କେବଳ ଅଜ୍ଞାତ ଓ ଦୁର୍ନାମଗ୍ରସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କ ଛଡା ପ୍ରତି ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ପିତାଙ୍କ ନାମକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଶ୍ରୀ ପାଢୀଙ୍କ ଭଳି ଗର୍ବବୋଧ କରିଥାନ୍ତି, ଓ ସେହିପରି ସ୍ୱାମୀପରିତ୍ୟକ୍ତା ବା ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ବ୍ୟତୀତ ସବୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ନିଜର ସ୍ୱାମୀ ନାଁ ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୂଳ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି, ବର୍ତ୍ତମାନର ଅମଲା ଗୋଷ୍ଠୀ ନିଜର ସର୍ବସାଧାରଣ ଆଚରଣରେ ଜାତି, ଧର୍ମ, ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି, ସାମାଜିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଓ ପଦପଦବୀ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଯେ କୌଣସି ପିତାର ସନ୍ତାନ ବା ଯେ କୌଣସି ସ୍ୱାମୀର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ସମାନ ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖନ୍ତି କି ? ଗୋଟିଏ କାମ ପାଇଁ ଏକାବେଳେ ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପୁଅ ଓ ଜଣେ ମୂଲିଆର ପୁଅ ଯଦି ଆବେଦନ କରିଥାନ୍ତି, ତେବେ ସଂପୃକ୍ତ ଅଧିକାରୀ କାହାର କାମ ଆଗେ କରିଥାନ୍ତି ? ଅନ୍ୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେଶ ମାନଙ୍କରେ ଜଣେ ପ୍ରଶାସନିକ ଅଧିକାରୀ ନିଜ ନାଁ ପଛରେ କିଛି ଗୌରଚନ୍ଦ୍ରିକା ଯୋଡୁନଥିବା ବେଳେ ଆମ ଦେଶର ଅଫିସରମାନେ ଅଫିସ୍‌ଠାରୁ ଘର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜ ନାମ ଫଳକରେ ଏବଂ ଏପରିକି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚିଠିପତ୍ରରେ ସବୁଜାଗାରେ ଆଇ.ଏ.ଏସ୍. ଏବଂ ଓ.ଏ.ଏସ୍.ର ଲାଞ୍ଜୁଡ ଜୋଡିଥାନ୍ତି । କାହିଁକି ? କାରଣ, ଏହି ଉପାଧି ପ୍ରଦର୍ଶୀତ ହେଲାପରେ ଅଫିସ୍‌ଅଦାଲତ, ସବୁଠିଁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସସମ୍ମାନେ ଆସନ ମିଳିଯାଏ, ଏବଂ ତାଙ୍କ କାମ ମଧ୍ୟ ଚଟାପଟ୍ ହୋଇଯାଏ । ଅନ୍ୟପଟରେ ଏଦେଶର କୋଟିକୋଟି ମଳିମୁଣ୍ଡିଆ ଲୋକେ, ଯାହାଙ୍କର ନିଜର ବା ନିଜ ପିତା ଅବା ସ୍ୱାମୀଙ୍କର କିଛି ପଦପଦବୀ ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ ଦପ୍ତରରେ ଚଉକି ଖଣ୍ଡେ ମିଳିବା ଦୂରର କଥା, ସାମାନ୍ୟ ପିଅନ୍ ମଧ୍ୟ ଦୂର୍‌ଦୂର୍ କରି ତଡିଦେଇଥାଏ । ଇଂରେଜ ଅମଳରୁ ଗଢିଆସିଥିବା ଏହି 'ତେଲିଆ ମୁଣ୍ଡରେ ତେଲ ଓ ମାର୍‌ମାର୍ ଭଣ୍ଡାରିଆକୁ ମାର୍' ନୀତି ଏବେବି ଆମ ଶାସନକଳର ରନ୍ଧ୍ରେରନ୍ଧ୍ରେ ଖୁନ୍ଦି ହୋଇ ରହିଛି । ଏହି ବାସ୍ତବତାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି, ଧନୀଗରିବ ଓ ଉଚ୍ଚନୀଚ ନିର୍ବିଶେଷରେ ପ୍ରତି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସମୟବଦ୍ଧ ଓ ସମୁଚିତ ଢଙ୍ଗରେ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ ପାଇଁ ସୂଚନା ଅଧିକାର ଆଇନ୍-୨୦୦୫ର ଧାରା ୬(୨)ରେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, "ସୂଚନା ପାଇଁ ଜଣେ ଦରଖାସ୍ତକାରୀଙ୍କୁ କେବଳ ଯୋଗାଯୋଗ ଠିକଣା ଛଡା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିବରଣୀ ଦେବାପାଇଁ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ" (An applicant . . . shall not be required to . . . give any other personal details except those that may be necessary for contacting him) । ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ନିଜେ କୁହନ୍ତୁ, ପିତା/ସ୍ୱାମୀ/ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ ଓ ସ୍ଥାୟୀ ଠିକଣା ତଥା ନିଜର ପରିଚୟ, ଯାହା ଦର୍ଶାଇବା ପାଇଁ ଓଡିଶା ରୁଲ୍ ଜଣେ ଦରଖାସ୍ତକାରୀଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଛି ଏବଂ ଯାହାକୁ ଜଣେ ଠିକ୍ ରୂପେ ନଦର୍ଶେଇଲେ ତାଙ୍କର ଦରଖାସ୍ତଟି ଖାରଜ ହୋଇଯିବା ସହ ଦରଖାସ୍ତ ଫି ମଧ୍ୟ ବାଜ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଯିବ, ଏଗୁଡିକ କ'ଣ 'ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିବରଣୀ' ନୁହେଁ, ଯାହାକୁ ମୂଳ ଆଇନ୍ ନିଷିଦ୍ଧ କରିଛି ? ଉପରୋକ୍ତ ସାକ୍ଷାତକାରରେ ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ପୁଣି କହିଛନ୍ତି, ଏମିତି ହୋଇପାରେ ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ବା ସାହିରେ ଏକା ନାଁ ଥିବା ଦୁଇଜଣ ବା ତତୋଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଥାଇପାରନ୍ତି । ଯଦି ପିତା କି ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ନାଁ ଦିଆଯାଇ ନଥାଏ, ତେବେ ସୂଚନା କିପରି ପ୍ରକୃତ ଦରଖାସ୍ତକାରୀଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବ ? ହଁ, ଏ ପ୍ରକାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଇପାରେ, କେବଳ ଓଡିଶା ନୁହେଁ, ସମଗ୍ର ଭାରତରେ, କିନ୍ତୁ ହୁଏତ୍ ଲକ୍ଷେ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ସ୍ଥଳେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ହାତରୁ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚକରି ଦରଖାସ୍ତ କରୁଛି, ସେ କ'ଣ ଜାଣିନାହିଁ ଏଭଳି ସମସ୍ୟା ଉପୁଜି ପାରେ, ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ତାକୁ ତା'ର ଡାକ ଠିକଣାକୁ ଆହୁରି ପକ୍‌କା କରି ଦେବାକୁ ପଡିବ ? ଅର୍ଥାତ୍ ସେ କେୟାର-ଅଫ୍ ଜାଗାରେ ନିଜ ବାପା/ସ୍ୱାମୀ, ବନ୍ଧୁ, ବା ନିଜ ଅଫିସ୍, ଦୋକାନ ବା ସେମିତି କିଛି ସଂସ୍ଥାର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରିପାରେ । ଏହି ଲେଖକର ପରାମର୍ଶ, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଢୀ ଓଡିଶା ରେକର୍ଡ ମାନୁଆଲ୍-୧୯୬୪ରେ ସନ୍ନିବେଷିତ ଫର୍ମ-୭୮ (ସୂଚନା ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ ଫର୍ମ), ଯାହାକି ଏବେବି ପ୍ରତି ସରକାରୀ ଦପ୍ତର ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, ତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ । ସେଥିରେ କେବଳ ନାମ ଓ ଠିକଣା ଦେବାକୁ ପଡେ; ପିତା/ସ୍ୱାମୀ/ସ୍ଥାୟୀ ଠିକଣା/ଭୋଟର୍ କାର୍ଡ/ପାସ୍‌ପୋର୍ଟ ପାଇଁ ସ୍ତମ୍ଭ ହିଁ ନାହିଁ । ଧରିନିଆଯାଉ, ଶ୍ରୀ ପାଢୀଙ୍କ କହିବା ଅନୁଯାୟୀ ଏହା ଏକ ବାସ୍ତବରେ ବଡ ସମସ୍ୟା, ତେବେ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଦେଇ କହିପାରିବେ କି, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର, ଦିଲ୍ଲୀ ଓ କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଭଳି ରାଜ୍ୟ ଯେଉଁଠି, ପ୍ରାଦେଶିକ ସୂଚନା ଅଧିକାର ଆଇନ୍ ବେଶ୍ କିଛି ବର୍ଷ ହେଲା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି, ସେଠାରେ ଦରଖାସ୍ତ ଫର୍ମରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିବରଣୀ ଦେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିବା ଫଳରେ ଦରଖାସ୍ତକାରୀମାନଙ୍କୁ ଆବେଦିତ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ଅତୀତରେ କି କି ଅସୁବିଧା ବା ସମସ୍ୟା ଦେଖାଯାଇଛି ? ପୁଣି ଶ୍ରୀ ପାଢୀ କହିପାରିବେ କି, ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ

ଅମାନିଆ ଓଡିଶାକୁ ଛାଡି ମୂଳ ଆଇନ୍‌କୁ ଅକ୍ଷରେଅକ୍ଷରେ ମାନିନେଇ କେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନେ ସୂଚନା-ଦରଖାସ୍ତକାରୀ ମାନଙ୍କ ଠାରୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିବରଣୀ ତଲବ ନକରୁଥିବା କାରଣରୁ ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଠିକଣା ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ସୂଚନା ପହଞ୍ଚିବାରେ କିଛି ବ୍ୟାଘାତ ଘଟିଛି କି ? ପୁଣି ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ନିଜେ କୁହନ୍ତୁ- ବର୍ତ୍ତମାନର ଆଇନ୍ ବାହାରେ ସେ ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଭାବେ (ଅଫିସର୍ ଭାବେ ନୁହେଁ) କୌଣସି ସରକାରୀ ଅଫିସ୍ ବା କମ୍ପାନି ବା ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଭଳି ସଂସ୍ଥା (ଯେଉଁ ମାନେ କି ବର୍ତ୍ତମାନର ଆଇନ୍ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଜନକର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବୋଲି ବିବେଚିତ)କୁ କୌଣସି ସୂଚନା ପାଇଁ ଚିଠି ଲେଖନ୍ତି, ସେଥିରେ ସେ ସବୁବେଳେ ନିଜ ନାମ ସହିତ ପିତା- ରାମକୃଷ୍ଣ ପାଢୀ, ସ୍ଥାୟୀ ଠିକଣା- ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡି, ଜିଲ୍ଲା-ଗଜପତି ବୋଲି ଲେଖିବା ସହିତ ନିଜର ନାଗରିକତ୍ୱ ପରିଚୟ ଦେବାପାଇଁ ଭୋଟର୍ କାର୍ଡ ବା ପାସ୍‌ପୋର୍ଟର ନକଲ ସଂଯୁକ୍ତ କରିଥାନ୍ତି କି ? ସୁତରାଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି, ଶ୍ରୀ ଡି.ଏନ୍. ପାଢୀ ରାଜ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନର୍ ରୂପେ ରାଜକୋଷରୁ ଅର୍ଥପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ମୂଳ ଆଇନ୍‌କୁ ଓଡିଶାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଅବସ୍ଥାପିତ ଅଛନ୍ତି ନା ମୂଳ ଆଇନ୍‌ର ଉଭୟ ଭାବ ଓ ଭାଷାକୁ ସଂହାର କରୁଥିବା ତଥା ତାଙ୍କର ଜାତିଭାଇ କତିପୟ ଅମଲାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୋପନରେ ଓ ବେଆଇନ୍ ଢଙ୍ଗରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ତଥାକଥିତ 'ଓଡିଶା ସୂଚନା ଅଧିକାର ନିୟମାବଳୀ' ସପକ୍ଷରେ ସଫେଇ ଦେବାକୁ ଠିକା ନେଇଛନ୍ତି ?

ମୁଖ୍ୟ କମିଶନରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଓଡିଶା ଫିସ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା

ଉପରୋକ୍ତ ସାକ୍ଷାତକାରରେ ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଢୀଙ୍କୁ ପଚାରିଥିଲେ, "ଓଡିଶା ସରକାର ଜେରକ୍ସ ପୃଷ୍ଠାପିଛା ୫ଟଙ୍କା ଓ କମ୍ପ୍ୟୁଟର୍ ମୁଦ୍ରିତ ପୃଷ୍ଠା ପିଛା ୧୦ଟଙ୍କା ରଖିଥିବାରୁ ଆପଣ କ'ଣ ଭାବୁ ନାହାନ୍ତି ଯେ, ଲୋକେ ଏଥିପାଇଁ ସୂଚନା ସକାଶେ ଦରଖାସ୍ତ କରିବାକୁ ପଛଉଛନ୍ତି ?" ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଢୀଙ୍କର ଉତ୍ତର ଥିଲା, "ନା, ମୁଁ ସେମିତି ଭାବୁନାହିଁ । ମୂଳ ଆଇନ୍‌ରେ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଆଯାଇଛି, ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଜନିଜର ନିୟମାବଳୀ ଓ ଫିସ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବେ । ଓଡିଶା ସରକାର ଯାହା ଉଚିତ୍ ମନେ କଲେ, ତାହାହିଁ କଲେ ।" ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା ପଚାରିଥିଲେ, "ଅତିରିକ୍ତ ଫିସ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ନିୟମାବଳୀର ଅସଂଗତିକୁ ଦୂର କରିବାରେ କମିଶନ୍‌ଙ୍କର କ'ଣ କୌଣସି ଭୂମିକା ନାହିଁ ?" ମୁଖ୍ୟ କମିଶନରଙ୍କ ଉତ୍ତର ଥିଲା, "ମୁଁ ଏବିଷୟରେ ପୁରାପୁରି ନିରପେକ୍ଷ (neutral) ଅଛି । ଫିସ୍ ବିଷୟ ସରକାରଙ୍କର । ଆମେ ଅଛୁ କେବଳ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅପିଲ୍ ଶୁଣାଣି ପାଇଁ ।" ମୂଳ ଆଇନ୍‌କୁ ଜାଣିଥିବା ଜଣେ ଯେ କେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପାଢୀଙ୍କ ଏତାଦୃଶ ବୟାନ୍‌ରୁ ବୁଝିସାରିଥିବେ ଯେ, ଏହା ଏଭଳି ଏକ ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟ, ଯାହାକି ଡାହାମିଛଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଶହେଗୁଣରୁ ଅଧିକ ସାଂଘାତିକ । ମୂଳ ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ସୂଚନା କମିଶନଙ୍କ ଭୂମିକା ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ କ'ଣ ହେବା ବିଧେୟ, ସେ ବିଷୟକୁ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଓଡିଶାର ଫିସ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶ୍ରୀ ପାଢୀଙ୍କୁ ଆଉ ଟିକେ ସୂଚନା ଦେବା ଜରୁରୀ ମନେହୁଏ । ଏକଥା ସତ, ମୂଳ ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୨୭ ଅନୁଯାୟୀ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟସରକାରମାନେ ଅଲଗା ଅଲଗା ନିଜର ଫିସ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିୟମାବଳୀ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ସେହି ଧାରାରେ ଅଛି ଯେ, ସର୍ବାଧିକ କେବଳ ୪ ପ୍ରକାର ଫିସ୍ ଲାଗୁ ହୋଇପାରେ, ଯଥା- ଧାରା ୪(୪) ଅନ୍ତର୍ଗତ ସ୍ୱୟଂ-ପ୍ରକାଶନୀୟ ସୂଚନା ସାମଗ୍ରୀ ବାବଦ ଫି, ଧାରା ୬(୧)ରେ ସୂଚିତ ଦରଖାସ୍ତ ଫି, ଧାରା ୭(୧)ରେ ସୂଚିତ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ ବାବଦ ଫି, ତଥା ଧାରା ୭(୫)ରେ ସୂଚିତ ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରନିକ ମାଧ୍ୟମ ବାବଦ ଫି । ପୁଣି ମୂଳ ଆଇନ୍ ଏହିସବୁ 'ଫି' ର ପରିମାଣ କ'ଣ ହେବା ଉଚିତ୍, ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରେଖା ଟାଣି ଦେଇଛି, ଯାହାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କି କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଲଂଘନ କରିବା କଥା ନୁହେଁ । ପ୍ରଥମ ଫି ପୁରା ଛାଡ ହେବ ବା କେବଳ ମୁଦ୍ରଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ସହ ସମାନ ହେବ ଧଧାରା ୪(୪)ଧ ଏବଂ ବାକୀ ୩ ଟି ଫି ଯଥୋଚିତ (reasonable) ହେବ ଧଧାରା ୭(୫)ଧ ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ କୁହାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି, ଓଡିଶା ସରକାର କେବଳ ଯେ, ଉପରୋକ୍ତ ୪ ପ୍ରକାର 'ଫି'କୁ ଛାଡି ନୂଆନୂଆ ପିଟୁଣି ଫି, ଯଥା- ଅପିଲ୍ ଫି(ରୁଲ୍-୭), ନମୂନା କ୍ଷତିପୂରଣ (ରୁଲ୍-୧୦) ଓ ଅପିଲ୍ ଶୁଣାଣି ପାଇଁ ସାକ୍ଷ୍ୟପ୍ରମାଣ ଖର୍ଚ୍ଚ (ରୁଲ୍-୧୨) ବସାଇଛନ୍ତି ତାହାନୁହେଁ, ବରଂ ପ୍ରତି 'ଫି'ର ପରିମାଣକୁ ଏପରି ଅତିରିକ୍ତ କରିଦେଇଛନ୍ତି (ଦରଖାସ୍ତ ଫି ୨୦ଟଙ୍କା, ଇନସ୍ପେକ୍‌ସନ୍ ଫି ପ୍ରତି ଘଣ୍ଟାକୁ ୧୫ଟଙ୍କା, ସି.ଡି. କି ଫ୍ଲପି ଗୋଟାକୁ ୧୦୦ ଟଙ୍କା ଇତ୍ୟାଦି), ମନେହେବ ଯେପରିକି ଓଡିଶାର ଲୋକେହିଁ ସାରାଭାରତରେ ସବଠୁଁ ସ୍ୱଚ୍ଛଳ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ମୂଳ ଆଇନ୍‌ରେ କୁତ୍ରାପି ଜଣେ ନାଗରିକ ଉପରେ କୌଣସି ଜୋରିମାନା, କ୍ଷତିପୂରଣ ବା ଦଣ୍ଡବିଧାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ବରଂ ସୂଚନା ଚାହୁଁଥିବା ଜଣେ ନାଗରିକ ଯଦି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ଧାରା ୧୯(୮ବି) ଅନୁଯାୟୀ ସଂପୃକ୍ତ ଜନକର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ପୁଣି ଜଣେ ଅଧିକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟସୀମା ମଧ୍ୟରେ ସୂଚନା ଦେଇନପାରିଲେ ଅଥବା ଲୋକଙ୍କୁ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନରେ ଲଗାତାର ଅବହେଳା କଲେ, ଧାରା ୨୦(୧) ଅନୁଯାୟୀ ସଂପୃକ୍ତ ଅଧିକାରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦିନକୁ ୨୫୦ଟଙ୍କା ହିସାବରେ ମୋଟ ୨୫,୦୦୦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୋରିମାନା ତଥା ଧାରା ୨୦(୨) ଅନୁଯାୟୀ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଚାକିରୀରେ ଆଞ୍ଚ ଆସିଲାଭଳି ଶୃଙ୍ଖଳାଗତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ନିଆଯାଇ ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀ ପାଢୀ କ'ଣ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ଯେ, ଲୋକଙ୍କୁ ସାବାଡ୍ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀରେ ଠିକ୍ ବିପରୀତ ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ରଖାଯାଇଛି । ଯଥା, ଓଡିଶା ରୁଲ୍-୧୦ରେ ଅଛି ଯେ, ଜଣେ ଅଧିକାରୀ ଆବେଦିତ ନମୂନା (sample) ସଂଗ୍ରହ କରିବା ବେଳେ ସଂପୃକ୍ତ ନିର୍ମାଣ-କାର୍ଯ୍ୟଟି ଯଦି ଭାଙ୍ଗିପଡେ, ତହିଁର ପୁରା କ୍ଷତିଭରଣା ଟଙ୍କା ନମୂନା ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତକାରୀଙ୍କୁ ହିଁ ପଇଠ କରିବାକୁ ପଡିବ । ସେହିପରି ମୂଳ ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୧୯(୫) ଓ ୨୦(୧)ରେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଜଣେ ନାଗରିକ ସଂପୃକ୍ତ

ଅଧିକାରୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ବା ଅପିଲ୍ ଆଣିଲେ, ନିଜକୁ ଦୋଷମୁକ୍ତ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାର ସମସ୍ତ ଦାୟଦାୟିତ୍ୱ ସେହି ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ରହିବ । କିନ୍ତୁ ଓଡିଶା ରୁଲ୍-୧୨(ବ୍ୟୟ ଦାଖଲ ବା (Deposit of Expendiure)ରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ଯେ, ଜଣେ ନାଗରିକ ସୂଚନା କମିଶନ୍ଙ୍କ ନିକଟରେ ଅପିଲ୍ କରିବା ମାତ୍ରେ ତାଙ୍କୁ କମିଶନ୍ଙ୍କ ଦପ୍ତରରେ ଆଗତୁରା ସେହି ଦପ୍ତରର ହିସାବ ଅନୁସାରେ ସମସ୍ତ ସାକ୍ଷ୍ୟପ୍ରମାଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ପଡିବ । ଅବଶ୍ୟ ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ବର୍ତ୍ତମାନ କହିପାରିବେ, ଇଷ୍ଟଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀକୁ ପଛରେ ପକାଇଦେଇଥିବା ଏଭଳି ଏକ ଉଦ୍ଭଟ ଓ ବେଆଇନ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସେ ତାଙ୍କ ଦପ୍ତରରେ ଲାଗୁ କଲେଣି କି ନାହିଁ ଏବଂ ଏ ବାବଦରେ ଅପିଲ୍କାରୀଙ୍କ ଠାରୁ କେତେ ଅର୍ଥ ଆଦାୟ କଲେଣି ? ଲୋକଙ୍କୁ ସୂଚନା ଅଧିକାର ଠାରୁ ଡରେଇ ରଖିବା ପାଇଁ ତଥା ଲୋକଙ୍କୁ ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ ଓ ଜେଲ୍ରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିବାର ମସୁଧା ରଖି ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀର ସବୁଠୁଁ ବଡ ହିଟ୍ଲରୀ ଚାଲ୍ ହେଲା, ଏହାର ଶେଷ ଧାରାଟି, ଅର୍ଥାତ୍ ରୁଲ୍-୧୩, ଯେଉଁଥିରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଉପରୋକ୍ତ ଦେୟ ଗୁଡିକ ଭିତରୁ କୌଣସି ଦେୟ ଯଦି ନୋଟିସ୍ ପାଇବାର ୩୦ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସଂପୃକ୍ତ ନାଗରିକ ଦାଖଲ କରି ନପାରନ୍ତି, ତେବେ ତାହା ତାଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ ହେବ ସେହି ଢଙ୍ଗରେ, ଯେଭଳି ବକେୟା ଭୂରାଜସ୍ୱ (ଇକ୍ସକ୍ସରବକ୍ସଷ୍ଟ ଚ୍ଚଳ କ୍ଷବଭୟ କ୍ସରଙ୍ଗରଭଙ୍କକ୍ସର) ଆଦାୟ ହୋଇଥାଏ । ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ନିଜର ଚାକିରୀକାଳରେ ଜାଣିଥିବେ, ଏପ୍ରକାର ଅନାଦେୟ ରାଜସ୍ୱକୁ ଅସୁଲ୍ କରିବା ପାଇଁ ‘ସର୍ବସାଧାରଣ ଦେୟ ଅସୁଲ୍ ଆଇନ୍ ୧୯୬୨’ (Public Demands Recovery Act 1962) ଏବଂ ପ୍ରତି ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଏକ ସଦା-ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରଶାସନିକ କଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିଥାଏ । ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସରକାରଙ୍କ ଧାର୍ଯ୍ୟ ତାରିଖ ଭିତରେ ଦେୟ ଦେଇ ନପାରିଲେ, ତା’ର ସ୍ଥାବର ଓ ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ନିଲାମ ହୋଇପାରିବ, ଏବଂ ଯଦି ବକେୟା ଅର୍ଥ ସେଥିରୁ ଆଦାୟ ହୋଇନପାରେ, ତେବେ ଏହାର ଧାରା ୩୯ ଅନୁଯାୟୀ ୨୫୦ଟଙ୍କା ବା ତଦୁର୍ଦ୍ଧ ଦେୟ ପାଇଁ ୬ମାସ ଜେଲ୍, ଏବଂ ଏହାଠାରୁ କମ୍ ପରିମାଣ ପାଇଁ (ଏପରିକି ୧୦ଟଙ୍କା ବି ହୋଇପାରେ) ୬ ସପ୍ତାହ ଜେଲ୍ ଦଣ୍ଡର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ସୁତରାଂ ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀ ଅନୁଯାୟୀ, ଜଣେ ନାଗରିକକୁ ସୂଚନା ତ ମିଳିବାର ନାହିଁ, ବରଂ ଯଦି ତାଙ୍କର କିଛି ଜମିବାଡି ଥାଏ, ତାହା ନିଲାମ ହୋଇଯିବ ଏବଂ ଯଦି ସେ ଭୂମିହୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ଜେଲ୍ ଯିବାକୁ ପଡିବ । ଏଇଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଛି ଯେ, ଜଣେ ନାଗରିକ ତାଙ୍କ ପିତା/ସ୍ୱାମୀ/ସ୍ତ୍ରୀ/ ଏବଂ ସ୍ଥାୟୀ ଠିକଣା ଇତ୍ୟାଦି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିବରଣୀ ନିଜ ଦରଖାସ୍ତରେ ଦର୍ଶେଇବା ଉପରେ ମୂଳ ଆଇନ୍ର କଡା ବାରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ର କି ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ନିୟମାବଳୀରେ ଏପରି ନିର୍ଲ୍ଲଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାହୋଇନଥିବା ବେଳେ ଓଡିଶାର ବାବୁଗୋଷ୍ଠୀ କାହିଁକି ଏହାକୁ ସ୍ଥାନଦେଲେ । ଏସବୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିବରଣୀ ଜଣା ନଥିଲେ, ସଂପୃକ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କ ଘରବାଡି କେମିତି ନିଲାମ କରିବେ, ସେ ନଦେଇ ପାରିଲେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କ ପାଖରୁ କିପରି ଆଦାୟ କରିବେ ବା ତାଙ୍କୁ ଠାବ କରି ଜେଲ୍ କେମିତି ପଠାଇବେ ? ସେଦିନ ‘ଓଟିଭି’ର ସାମ୍ବାଦିକ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀ ପାଢୀଙ୍କୁ ପଚାରିଥିଲେ, “ଓଡିଶାରେ ଲୋକେ କାହିଁକି ସୂଚନା ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିବାକୁ କିମ୍ବା ସୂଚନା କମିଶନ୍ଙ୍କ ପାଖକୁ ଅପିଲ୍ କରିବାକୁ ବେଶୀ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆଗଭର ହେଉନାହାନ୍ତି ?” ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଶ୍ରୀ ପାଢୀ କହିଥିଲେ, “ଲୋକେ ନିଜନିଜ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜଞ୍ଜାଳରେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ଯେ, ସରକାରୀ ଅଫିସ୍ମାନଙ୍କରୁ ସୂଚନା ମାଗିବାକୁ ଖାସ୍ ସମୟ ବାହାର କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏବଂ ସୂଚନା କମିଶନ୍ଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ତାଙ୍କୁ ବିଭାଗୀୟ ପ୍ରଥମ ଅପିଲ୍ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଶେଷ କରି ଆସିବାକୁ ପଡିବ । ଏଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ପ୍ରକାର ମାନସିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଦରକାର, ସେମାନେ ହୁଏତ୍ ତାହା କରିପାରୁନାହାନ୍ତି ।” ବାଃ, କେତେ ସହଜିଆ ଉତ୍ତର ସତେ ! କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଏଥିପାଇଁ ଲୋକେ ଦାୟୀ ନା ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀର ‘ଅର୍ଥହାନି ଆଉ ପ୍ରାଣପୀଡା’ର ଉତ୍ପୀଡକ ନୀତି ଦାୟୀ ?

ମୂଳ ଆଇନ୍ ଓ ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିକୃତ ବ୍ୟାଖ୍ୟା

ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନର୍ ପ୍ରଫେସର୍ ରାଧାମୋହନଙ୍କୁ ଏହି ଲେଖକ ୨ଥର ଶୁଣିଛି (ଡିସେମ୍ବର ୨୧ ପୁରୀରେ ଏବଂ ୨୩ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ), ଏବଂ ସେ ମୂଳ ଆଇନ୍ରେ ନିଜମନରୁ ଛିଦ୍ର ବାହାର କରି ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମଭାବେ ଲୋକଦୃଷ୍ଟିରେ ଏହାକୁ ହେୟମନ୍ୟ କରିବାକୁ ଅପଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଡିସେମ୍ବର ୧୦ରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଏକ ସେମିନାରରେ ସେ ଅନୁରୂପ ମର୍ମରେ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ବୋଲି ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ମନ୍ତବ୍ୟ ହେଲା, ମୂଳ ଆଇନ୍ କେବଳ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି (Person)ବା ମଣିଷକୁ ସୂଚନା ପାଇବାର ଅଧିକାର ଦେଇଛି, ଗୋଟିଏ ସଂସ୍ଥା କି ସଂଗଠନକୁ ନୁହେଁ । ଏକଥା ଠିକ୍, ଧାରା ୬ରେ କୁହାଯାଇଛି, ଯେ କୌଣସି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସୂଚନା ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା, ଆଇନ୍ର ପରିଭାଷାରେ ବ୍ୟକ୍ତି (Person)ର ସଂଜ୍ଞା କ’ଣ ? କେବଳ ଭାରତ ନୁହେଁ, ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶର ସମସ୍ତ ମୌଳିକ ବିଧାନଗୁଡିକରେ ‘ବ୍ୟକ୍ତି’ ବୋଇଲେ କେବଳ ଜଣେ ମଣିଷକୁ ବୁଝାଏନା, ବରଂ ଦଳେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଏକ କମ୍ପାନୀ ବା ସଂଗଠନକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଏ, ତାହା ପଞ୍ଜିକୃତ ହୋଇଥାଉ ବା ନଥାଉ (ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ-ଜେନେରାଲ୍ କ୍ଲଜେସ୍ ଆକ୍ଟ ୧୮୯୭ର ଧାରା୩, ଓଡିଶା ଜେନେରାଲ୍ କ୍ଲଜେସ୍ ଆଇନ୍ ୧୯୩୭ର ଧାରା ୨, ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡବିଧି ଆଇନ୍ ୧୮୬୦ର ଧାରା ୧୧, ଓ ଆୟକର ଆଇନ୍ ୧୯୬୧ର ଧାରା ୨) । ସୁତରାଂ ଗୋଟିଏ ସଂଗଠନ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆଇନ୍ ଅନୁଯାୟୀ ସୂଚନା ପାଇବାକୁ ହକ୍ଦାର । ଏଠାରେ ଆଉ ଏକ ନୈତିକ ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟ ଜଡିତ । ଯେଉଁ ଆଇନ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଉଚ୍ଚ ବେତନ ଓ ଉଚ୍ଚ କ୍ଷମତା ସହ ଏକ ଉଚ୍ଚ ପଦବୀରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବେ, ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି, ସେହି ଆଇନ୍ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନ୍ୟକାହାରି କିଛି ଆଶଙ୍କା ବା ଅନାସ୍ଥା ଥିଲେ, ସେ ତାହା ଦୂର

କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ, ନିଜେ ମନମୁଖୀ ଭାବେ ଏହାର ଦୋଷଦୁର୍ବଳତା ବାହାର କରି ଲୋକଙ୍କୁ ଏହାଠାରୁ ବିମୁଖ କରିବେନି । ମୁଖ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନର୍ ଶ୍ରୀ ଡି.ଏନ୍.ପାଢୀ ମୂଳ ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୩ ରେ ଥିବା ସୂଚନାପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ସମସ୍ତ ନାଗରିକର ଅଧିକାରକୁ ଅପବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି ଯେପରି ବେଆଇନ୍ ଓ ନାଗରିକ-ବିରୋଧୀ ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀ ସପକ୍ଷରେ ନଗ୍ନ, ଏକପାଖିଆ ଓକିଲାତି କଲେ, ତାହା ମଧ୍ୟ ତାଦୃଶ ଏକ ଅନୈତିକ ଆଚରଣ ।

ସେହିପରି ପ୍ରଫେସର୍ ରାଧାମୋହନ ପୁଣି ୨୧ତାରିଖ ପୁରୀ ସେମିନାରରେ ଆଉଏକ ମନଗଢା ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ- ସୂଚନା ଅଧିକାର ନାଁରେ ଆଜେବାଜେ (frivolous) ଦରଖାସ୍ତ ନପଡିବା ପାଇଁ ଓଡିଶା ସରକାର ଏପରି କଡା ନିୟମାବଳୀ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି, ସେ ନିଜେ ଏହି ଆଇନ୍‌କୁ ଭଲଭାବେ ପଢିଛନ୍ତି କି ? ଏହା ମୂଳତଃ ଦେଶର କୋଟିକୋଟି ନିରକ୍ଷର, ଦରିଦ୍ର ଏବଂ ଅକ୍ଷମ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ (ଧାରା ୬ ଓ ୭ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ) । ପୁଣି ଏହା କ'ଣ କେବଳ ଓଡିଶାର ସମସ୍ୟା ? କାହିଁ କେନ୍ଦ୍ର କି ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟସରକାରମାନେ, ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ଲୋକଙ୍କୁ ସୁହାଇବା ଭଳି ଆବେଦନ, ଅପିଲ୍ ଓ ଫିସ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କଲେ, ସେମାନେ ଏପରି ଭାବିଲେନି ? ପୁଣି ବର୍ତ୍ତମାନ ଘୋଷଣା ହେବାର ପ୍ରାୟ ୩ମାସ ପରେ ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀର ବାସ୍ତବ ପରିଣତି କ'ଣ ହୋଇଛି ? କେତୋଟି ଗୁରୁତ୍ୱବାହୀ (serious or non-frivolous) ଦରଖାସ୍ତ ପଡିଛି, ଓ ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ମଞ୍ଜୁର ହୋଇଛି ? କେତେଜଣ ବ୍ୟଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି ସୂଚନା କମିଶନ୍‌ଙ୍କ ପାଖରେ ଅଭିଯୋଗ କି ଅପିଲ୍ କରିଛନ୍ତି ? ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟିର ଫଇସଲା କମିଶନ୍ କରିଛନ୍ତି ? ଯଦି ସରକାରୀ ଦପ୍ତରଗୁଡିକ ସୂଚନା ନଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ସୂଚନା କମିଶନ୍ ଏହାର ପ୍ରତିକାର ନକରନ୍ତି, ତେବେ ରାଜକୋଷରୁ ବିପୁଳ ଅର୍ଥବ୍ୟୟରେ ସୂଚନା କମିଶନ୍ ଭଳି ଧଳାହାତୀ ପୋଷାଯିବ କାହିଁକି ? ଏବଂ ଏହା ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ ଯେ, ଯଦି ସୂଚନା କମିଶନ୍ ମୂଳ ଆଇନ୍ ଓ ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିଜର ଭ୍ରାନ୍ତି ଦୂର କରି ଓଡିଶାରେ ଏହି ଆଇନ୍‌ର ଯଥାର୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଦିଗରେ ସୁଦୃଶ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ ନନିଅନ୍ତି, ତେବେ ଏ ରାଜ୍ୟର ଲୋକେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ମୂଳ ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୧୭ ଅନୁଯାୟୀ ଅପାରଗତା କାରଣରୁ କମିଶନର୍‌ମାନଙ୍କ ବରଖାସ୍ତ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିବେ ।

ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ଉପରୋକ୍ତ ସାକ୍ଷାତକାରରେ କହିଥିଲେ ଯେ, ରାଜ୍ୟ ସରକାର ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରଣୟନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ସଂପୃକ୍ତ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ସହ ପରାମର୍ଶ କରିଥିବେ । କିନ୍ତୁ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ କହିପାରିବେ କି କାହାକାହା ସହ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇ ଏତାଦୃଶ ନିୟମାବଳୀ ତିଆରି ହୋଇଛି ? ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ଜାଣିବା ଉଚିତ୍ ଯେ, ଓଡିଶା ଜେନେରାଲ୍ କ୍ଲଜେସ୍ ଆଇନ୍ ୧୯୩୭ ବୋଲି ଏକ ଆଇନ୍ ଏଠାରେ ଅଛି, ଯାହାର ଧାରା ୨୪ରେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, କେନ୍ଦ୍ର କି ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଯେକୌଣସି ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ଯେତେବେଳେ ନିୟମାବଳୀ ତିଆରି ହେବ, ତାକୁ ଚୂଡାନ୍ତ ରୂପ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଅବଗତି ଓ ମତାମତ ପାଇଁ ବିଜ୍ଞପ୍ତି କରାଯିବ । ପ୍ରକୃତ ସତକଥା ହେଉଛି, ଏକ ୫ଜଣିଆ ବାବୁ-କମିଟି ୨୨ଅଗଷ୍ଟଠାରୁ ଲାଗିପଡି ନିଜଭିତରେ ସଲାସୁତୁରା କରି ଓଡିଶା ସୂଚନା ଅଧିକାର ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି (ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ- ମୁଖ୍ୟ ଶାସନସଚିବଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ୨୨ ଅଗଷ୍ଟରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ସଚିବସ୍ତରୀୟ ବୈଠକର ବିବରଣୀ, ପାରା-୮) ଏବଂ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ କୌଣସି ସୁରାକ୍ ନଦେଇ ଏହାକୁ ହଠାତ୍ ୮ଅକ୍ଟୋବର ସଂଧ୍ୟାରେ ଓ୍ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍‌ରେ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ମୋହର ମାରି ଚୂଡାନ୍ତ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ସୁତରାଂ ଏପରି ଅବୈଧ ଢଙ୍ଗରେ ଘୋଷିତ ନିୟମାବଳୀ ସପକ୍ଷରେ ଓକିଲାତି କରି ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ନିଜେ ଏକ ଅବୈଧତାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ସୃଷ୍ଟି କରୁନାହାନ୍ତି କି ?

ସୂଚନା କମଶିନ୍ ଦେଖଣାହାରୀ କି ?

ଆଗରୁ ଦର୍ଶାଯାଇଛି, ମୁଖ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନର୍ ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ୭ଜାନଆରି ଦିନ ସାକ୍ଷାତକାରରେ କହିଲେ ଯେ, ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀକୁ ବଦଳେଇବା ପାଇଁ ସେ କିଛି କରିପାରିବେ ନାହିଁ, ଏହା ସରକାରଙ୍କ କାମ । ରାଜ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନର୍ ପ୍ରଫେସର୍ ରାଧାମୋହନ ମଧ୍ୟ ଗତ ୨୧ ଡିସେମ୍ବର ଦିନ ପୁରୀଠାରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଅରୁଣା ରାୟଙ୍କ ଆହୂତ ସେମିନାରରେ ଏହି ମର୍ମରେ ବକ୍ତବ୍ୟ ରଖିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଲେଖକ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡନ କରିବାକୁ ଯାଇ ସୂଚନା ଅଧିକାର ଆଇନ୍‌ର ଯେଉଁ ଧାରା ୨୫ (୫) ପଢି ଶୁଣେଇଥିଲା, ତାକୁ ଶ୍ରୀ ପାଢୀଙ୍କ ଅବଗତି ପାଇଁ ପୁଣି ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି : "If it appears to the Central Information Commission or State Information Commission, as the case may be, that the practice of a public authority in relation to the exercise of its functions under this Act does not conform to with the provisions or spirit of this Act, it may give to the authority a recommendation specifying the steps which ought in its opinion to be taken for promoting such conformity." ଅର୍ଥାତ୍, କମିଶନ୍‌ଙ୍କର ଯଦି ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହୁଏ ଯେ, କୌଣସି ଜନକର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କର ଆଚରଣ ମୂଳ ଆଇନ୍‌ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଭାବଧାରା ସହିତ ଅସଂଗତ ହେଉଛି, ତେବେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସଂଗତି ଆଣିବା ପାଇଁ କମିଶନ୍ ତାଙ୍କୁ ସୁପାରିଶ୍ କରିପାରିବେ । ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ପୁଣି ଜାଣିବା ଉଚିତ୍ ଯେ, କେବଳ ଧାରା ୧୯ ଅନୁଯାୟୀ ୨ୟ ଅପିଲ୍ ଗ୍ରହଣ କରିବା କମିଶନ୍‌ଙ୍କର ମୂଳ କି ଖାସ୍ କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ, ବରଂ ମୂଳ

ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ୧୮ରେ ଅଛି ଯେ, କମିଶନ୍ ଏହି ଆଇନ୍‌ର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଜନକର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ତରଫରୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ଯାବତୀୟ ବାଧାବିଘ୍ନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଅଭିଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ଏବଂ ଏହାର ବିହିତ ତଦନ୍ତ ଓ ପ୍ରତିକାର କରିବେ । ପୁଣି ସେ ଜାଣିଥିବେ ଯେ, ଆଇନ୍‌ର ପରିଭାଷାରେ ଅଭିଯୋଗ ବା ଉଙ୍କଙ୍କକ୍ଷବସଭଙ୍ଗ ବୋଇଲେ କେବଳ ଲିଖିତ ଦରଖାସ୍ତ ନୁହେଁ, ମୌଖିକ ବୟାନ ମଧ୍ୟ ଥ(ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ- ସି.ଆର୍.ପି.ସି. ଧାରା ୨(ଡି)ଧ । ବର୍ତ୍ତମାନ କମିଶନରଦ୍ୱୟ କୁହନ୍ତୁ, ସେମାନେ କ'ଣ ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି ଅଭିଯୋଗ ପାଇ ନାହାନ୍ତି ? ଗତ ୨୧ ତାରିଖରେ ପୁରୀଠାରେ ଖୋଦ୍ ଶ୍ରୀମତୀ ଅରୁଣା ରାୟଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରଫେସର୍ ରାଧାମୋହନଙ୍କ ସାମନାରେ ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀର ଫିସ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅବାଞ୍ଛିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବେଶ୍ କିଛି ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । ତା'ପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ରାୟ ଓ ଅନ୍ୟବହୁ କର୍ମଶାଳା ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ମିଳିତ ସ୍ୱାକ୍ଷରରେ ଏକ ୧୧ଦଫା ସ୍ମାରକ ପତ୍ର ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ, ମୁଖ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନର୍ ଓ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ସମେତ ଆଉ କେତେକ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଯାଇଥିଲା । ଏହାଛଡା ଏହି ଲେଖକ ଜାଣିବାରେ ଓଡିଶା ଖାଦ୍ୟ ଅଧିକାର ଅଭିଯାନ ଓ ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟ ବହୁ ସିଭିଲ୍ ସୋସାଇଟି ମଞ୍ଚ ଓ ସଂଗଠନ ତରଫରୁ ରାଜ୍ୟ ନିୟମାବଳୀର ଆମୂଳଚୂଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦାବୀକରି ଅନେକ ସ୍ମାରକପତ୍ର ଓ ଦାବୀପତ୍ର ସୂଚନା କମିଶନଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି (ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ- ଙଙଙ.ଙ୍କକ୍ସସଙ୍କଙ୍କବକ୍ସପ୍ସ.ମଙ୍କଙ୍କ), ଯଦିଓ କମିଶନ୍ ଗୋଟିଏ ଚିଠିର ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ୱୀକାର ରସିଦ୍ ମଧ୍ୟ ପଠାଇନାହାନ୍ତି, ତଦନ୍ତ କି ପ୍ରତିକାର କରିବା ଦୁରର କଥା । କମିଶନ୍ ନୀରବ କାହିଁକି ? ସେମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅଭିଯୋଗକର୍ତ୍ତାମାନେ ନାଗରିକ ନୁହଁନ୍ତି କି ?

କମିଶନ୍ ପ୍ରଥମେ ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ହେଉ

ଶ୍ରୀ ପାଢୀ ସେଦିନ ସାକ୍ଷାତକାରରେ କହୁକହୁ କହିଲେ, ଉଷବକ୍ସସପ୍ତଛ ଭରଶସଭଙ୍କ ବପ୍ସ ଷଙ୍କଙ୍କର (ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ କୌଣସି ସଂସ୍କାର ପ୍ରଥମେ ନିଜଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହେବା କଥା), ତେଣୁ କମିଶନ୍ ଏକ ଓେବ୍‌ସାଇଟ୍ ଖୋଲି ନିଜ ବିଷୟରେ ଆଗେ ବଭିନ୍ନ ତଥ୍ୟ ଜଣାଇଛି ଓ ଡାକ ଓ ଇମେଲ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ ରଖିବା ପାଇଁ ଚାହିଁଛି । କିନ୍ତୁ ଏ ଲେଖକର ପ୍ରଶ୍ନ, ଲୋକେ ଖାଲି ଜଣାଇ ଚାଲିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କମିଶନ୍ କେତୋଟି ଚିଠି ବା ଇମେଲ୍‌ର ଉତ୍ତର ଦେଇଛନ୍ତି ? ସୁତରାଂ ଏହି ଲେଖକର ପରାମର୍ଶ, କମିଶନ୍ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀରେ ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କାର ଆଣିବା ଉଚିତ୍, ଗୋଟିଏ ଚିଠି ବା ଇମେଲ୍‌ର ତୁରନ୍ତ ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ୱୀକାର ପତ୍ର ପଠାଇ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସଂପୃକ୍ତ ବିଷୟର ପ୍ରତିକାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସୂଚନା ସଂପୃକ୍ତ ଅଭିଯୋକ୍ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇ । ପୁଣି ଜଣେ ସାଧାରଣ ଲୋକ ଯେ କି ସୂଚନା କମିଶନଙ୍କ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଅଭିଯୋଗ କି ଅପିଲ୍ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ତା' କାମରେ ଆସିଲା ଭଳି ଓେବ୍‌ସାଇଟ୍‌ରେ କିଛି ତଥ୍ୟ ଅଛି କି ? ଯଥା, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅଭିଯୋଗ ଗ୍ରହଣ ପାଇଁ ଦିନ ଓ ସମୟ, ଅଭିଯୋଗ ବା ଅପିଲ୍ ଗ୍ରହଣ ଓ ଶୁଣାଣିର ପ୍ରକ୍ରିୟା, ଏକ କେଶ୍ ଫଇସଲା କରିବାର ସମୟସୀମା, ସାକ୍ଷ୍ୟପ୍ରମାଣ ବାବଦ ବ୍ୟୟ, ଶୁଣାଣି ବେଳେ ହାଜିରା ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ । ଏହାଛଡା, ସୂଚନା କମିଶନ୍ ମୂଳ ଆଇନ୍‌ର ସଂଜ୍ଞା ଅନୁଯାୟୀ ନିଜେ ଏକ ଜନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ହୋଇଥିବାରୁ, ଏହାର ଧାରା ୪(୧ବି) ଅଧୀନସ୍ଥ ଯେଉଁ ୧୭ପ୍ରକାର ସ୍ୱୟଂପ୍ରକଟନୀୟ ତଥ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା କଥା ତଥା ସେଗୁଡିକୁ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଇନ୍‌ସ୍ପେକ୍‌ସନ୍ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରଖିବା କଥା (ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ-ଧାରା ୪ ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ), ସେଦିଗରେ କୌଣସି ଅଗ୍ରଗତି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିନି । ଏହି ୧୭ ପ୍ରକାର ତଥ୍ୟ ତାଲିକାରେ ଅଛି, ପ୍ରତି କମିଶନର୍ କେତେ ଲେଖାଁ ବେତନ ଓ ଅନ୍ୟ ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ପାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ କିକି କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନ କରୁଛନ୍ତି, ପ୍ରତି କାର୍ଯ୍ୟସମ୍ପାଦନ ପାଇଁ କିକି ସଂଖ୍ୟାତ୍ମକ ବା ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନଦଣ୍ଡ ନର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିଛନ୍ତି, ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟାପାରରେ କେଉଁ ପଦ୍ଧତିରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଉଛନ୍ତି, ନଷ୍ପତ୍ତି ନେଲାବେଳେ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ସହ ପରାମର୍ଶ କରିବାର କିକି ପଦ୍ଧତି ରଖିଛନ୍ତି, ନିଜର ପାଠାଗାର ଓ ଅଧ୍ୟୟନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ସର୍ବସାଧାରଣ ଉପଯୋଗ କଲାଭଳି କିକି ସୁବିଧାମାନ ରଖିଛନ୍ତି, ଇତ୍ୟାଦି । ଏସବୁ ତଥ୍ୟ ତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲାନି, ବରଂ ଯାହା ଦୃଷ୍ଟିକଟୁ ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବାଂଛନୀୟ ବ୍ୟାପାର, ଏବଂ ଯାହା ଭାରତବର୍ଷର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସୂଚନା କମିଶନ୍ କରିନାହାନ୍ତି କି ସମ୍ଭବତଃ କରିବେ ନାହିଁ, ତାକୁ ସେ ଓେବ୍‌ସାଇଟ୍‌ରେ ସ୍ଥାନିତ କରାଯାଇଛି, ଯଥା- ଫଟୋ ଗ୍ୟାଲେରୀ, ଯେଉଁଥିରେ କି ଦୁଇ କମିଶନରଙ୍କ ଏକାଧିକ ପାରିବାରିକ ଓ ଦମ୍ପତି-ଯୁଗଳ ଫଟୋ ଶୋଭା ପାଉଛି । ମନେହେବ, ଏହି ଓେବ୍‌ସାଇଟ୍‌ଟି ହେଉଛି ସୂଚନା କମିଶନର୍ ଦ୍ୱୟଙ୍କ ପାରିବାରିକ ଆଲବମ୍ ।

ସୂଚନା କମିଶନଙ୍କୁ ଚାଲେଞ୍ଜ

ସର୍ବଶେଷରେ, ଉଭୟ କମିଶନରଙ୍କୁ ଏହି ଲେଖକର ଏକ ଚାଲେଞ୍ଜ, ସେ ନିଜେ ଯଦି ନିଜ ପଦବୀର ପରିଚୟ ନଦେଇ ପ୍ରଚଳିତ ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀ ଜରିଆରେ ଦରଖାସ୍ତ କରି ଭୁବନେଶ୍ୱରଠାରୁ ଏକ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଦପ୍ତରରୁ ଡାକ ବା ଇମେଲ୍ ଯୋଗେ ସୂଚନା ପାଇ ପାରନ୍ତି, ତେବେ ଆମେ ଜାଣିବୁ, ସେମାନଙ୍କ ଭଳି ସାଧାରଣ ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ସୂଚନା ପାଇପାରିବେ । ସେମାନେ ଏହି ଚାଲେଞ୍ଜରେ ସଫଳ ହେବା ପାଇଁ କେତେକ ସହାୟକ ସୂତ୍ର ମଧ୍ୟ ଆମେ ଦେଇ ଦେଉଛୁ । ପ୍ରଥମେ, ସଂପୃକ୍ତ ଦପ୍ତରଟି ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ (ଧରାଯାଉ, ମାଲ୍‌କାନଗିରି ଜିଲ୍ଲାପାଳ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ) ହୋଇଥିବାରୁ ୨୦ଟଙ୍କାର ଟ୍ରେଜେରି ଚାଲାଣ ସଂଲଗ୍ନ କରି ଆପଣ ଫର୍ମ-'କ'ରେ ଦରଖାସ୍ତ କଲାବେଳେ ସ୍ତମ୍ଭ- ୫(ଡି)ରେ ଲେଖିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ଯେ, ଆପଣ ଡାକରେ ସୂଚନା ପାଇବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ । ଏହା ପରେ ଆପଣଙ୍କ ଦରଖାସ୍ତ ଯଦି ବିଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ଖାରଜ ହୋଇନଥାଏ, ତେବେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଫର୍ମ- 'ବି'ରେ ଜନସୂଚନା ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଠାରୁ ଉତ୍ତର ଆସିବ, "ଆପଣ ୧୫ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ମୋଟ

୧୫ ଟଙ୍କା (ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ)ର ଫି ନଗଦ ଅର୍ଥ ଆକାରରେ ଦାଖଲ କଲେ ଆପଣଙ୍କୁ ଆବେଦିତ ସୂଚନା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।" ଯେହେତୁ ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀରେ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ ବାବଦ ଫି ଦାଖଲ ପାଇଁ ମନିଅର୍ଡର୍, ଚେକ୍, ପୋଷ୍ଟାଲ୍ ଅର୍ଡର, କି କୋର୍ଟ ଫି ଭଳି ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି, ଏହି ୧୫ ଟଙ୍କାକୁ ନଗଦ ଅର୍ଥ ଆକାରରେ ଆପଣ ପଇଠ କରିବେ କେମିତି ? ହୁଏତ୍ ନିଜେ ଯିବେ ବା କାହାକୁ ପଠାଇବେ ଅନ୍ୟୂନ ୭୦୦/୮୦୦ ଟଙ୍କା ତଥା ପ୍ରାୟ ୫ଦିନର ସମୟ ହାତରେ ରଖି । ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆପଣ ସୂଚନା ପାଇଁ ଆବେଦନ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କି ? ଆପଣ ଯଦି ପ୍ରସ୍ତୁତ ନହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ଲକ୍ଷଲକ୍ଷ ବି.ପି.ଏଲ୍. ବ୍ୟକ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୂଳ ଆଇନ୍ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ ବାବଦ ଫି ଛାଡ କରିଥିଲେ ହେଁ ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀ କରିନାହିଁ, ସେମାନେ କେମିତି ଆବେଦନ କରି ପାରିବେ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି ? ପୁଣି ଧରି ନିଆଯାଉ, ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ସେହି ୧୫ଟଙ୍କାର ସୂଚନା ଲକ୍ଷେଟଙ୍କା ଭଳି, ଏବଂ ଆପଣ ସମୟ ଓ ଟଙ୍କାକୁ ପରବାଏ ନକରି ନିଜେ ଗଲେ ୧୫ଟଙ୍କା ଦାଖଲ କରିବାକୁ । ୧୫ ଟଙ୍କା ଦାଖଲ କଲେବି ଆପଣଙ୍କୁ ସେହି ସୂଚନା ହାତାହାତି ମିଳିବ ନାହିଁ, କାରଣ ଆଗରୁ ଆପଣ ଫର୍ମ-'କ'ରେ ସୂଚାଇଛନ୍ତି ଯେ, ଆପଣ ଡାକରେ ସୂଚନା ପାଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ସୁତରାଂ ଆପଣ ସେଠାରୁ ଖାଲି ହାତରେ ଫେରିବେ, ଏବଂ କିଛିଦିନ ପରେ ହୁଏତ୍ ଡାକରେ ସୂଚନା ଆସି ପହଞ୍ଚିବ । କିନ୍ତୁ ସୂଚନାଟି ପଢିବା ପରେ ଆପଣଙ୍କେ ହୃଦ୍‌ବୋଧ ହେଲା ଯେ, ଆପଣ ଚାହିଁଥିବା ସୂଚନାଟି ସେଥିରେ ନାହିଁ । ଆପଣ କ'ଣ କରିବେ ? ଯଦି ଆପଣଙ୍କର ସେହି ସୂଚନାଟି ନିହାତି ଦରକାର, ତେବେ ଆପଣ ସେହି ଅଧିକାରୀଙ୍କ ଉପରିସ୍ଥ ଅଧିକାରୀ, ଯେ କି ପ୍ରଥମ ଅପିଲ୍ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବୋଲି ଚିହ୍ନଟ ହୋଇଥିବେ, ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ୪୦ଟଙ୍କାର କୋର୍ଟ ଫି ଦେଇ ଫର୍ମ-'ଡି'ରେ ପ୍ରଥମ ଅପିଲ୍ କରିବେ । ଧରି ନିଆଯାଉ, ଆପଣଙ୍କ ସୌଭାଗ୍ୟକୁ ପ୍ରଥମ ଅପିଲ୍ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ରାୟ ଦେଲେ ଯେ, ସଂପୃକ୍ତ ଅଧିକାରୀ ସୂଚନା ବାବଦରେ କୌଣସି ଫି ନନେଇ ଦରଖାସ୍ତକାରୀଙ୍କୁ ସଠିକ୍ ସୂଚନା ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ଓ । ତା'ପରେ କିଛିଦିନ ପରେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ସେହି ଅଧିକାରୀଙ୍କ ପାଖରୁ ଚିଠି ଆସିବ, "ଆପଣଙ୍କୁ ମାଗଣାରେ ସୂଚନା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ଆଗାମୀ ୧୫ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଆପଣ ଡାକ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦ ୧୦ଙ୍କା ନଗଦ ଅର୍ଥ ଆକାରରେ ପଇଠ କଲାପରେ ଏହି ସୂଚନା ଆପଣଙ୍କୁ ମିଳିଯିବ ।" ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିବ, ଆପଣ ଏହି ୧୦ଟଙ୍କା ନଗଦ ପଇଠ କରିବା ପାଇଁ ପୁଣି ୮୦୦ଟଙ୍କା ଓ ୫ଦିନ ସମୟ ଦେବେ କି ? ଧରି ନିଆଯାଉ, ଆପଣ ତାହା ବି କଲେ ଏବଂ ଏଥରକ ଠିକ୍ ସୂଚନା ଡାକରେ ଆସି ଆପଣଙ୍କୁ ମିଳିଗଲା । ଆପଣ ଯେହେତୁ ଜଣେ ସମାଜସଚେତ ବ୍ୟକ୍ତି, ଏହା ପରେ ଆପଣ ଭାବିଲେ, ମୁଁ ତ ଯାହା ହଇରାଣ ହେଲି, ଏଣିକି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଏପରି ହଇରାଣରେ ନପଡିବା ପାଇଁ ସୂଚନା କମିଶନଙ୍କ ପାଖରେ ଧାରା ୧୯ ଅନୁଯାୟୀ ୨ୟ ଅପିଲ୍ କରିବି । ଆପଣ ୫୦ଟଙ୍କାର କୋର୍ଟ ଫି ସହ ଅପିଲ୍ ଦରଖାସ୍ତଟିକୁ ପୂରଣ କରି ମୁଖ୍ୟ ସୂଚନା କମିଶନରଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଲେ । କିଛିଦିନ ପରେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ କମିଶନଙ୍କ ପାଖରୁ ଏକ ନୋଟିସ୍ ଆସିବ ଯେ, ଓଡିଶା ରୁଲ୍-୧୨ ଅନୁଯାୟୀ ସାକ୍ଷ୍ୟପ୍ରମାଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦ (ଧରିନିଆଯାଉ) ମୋଟ ୫୦୦୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦାଖଲ କରନ୍ତୁ । ଆପଣ ଏ ନୋଟିସ୍ ପାଇ ହଠାତ୍ ବୁଝି ପାରିବେ ନି ଯେ, କି କି ବିଶେଷ ଖର୍ଚ୍ଚକୁ ମିଶାଇ ମୋଟ ୫୦୦୦ଟଙ୍କା ଦାବୀ କରାଯାଇଛି । ଆପଣ କମିଶନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସିଧାସଳଖ ପଚାରିବାର ବା ତାଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍ତର ପାଇବାର କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀରେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆପଣ ବିରକ୍ତି ସହକାରେ ଭାବିବେ, "ଛାଡ୍ ଯାହା ହେଲା ହେଲା, ଲୋକେ ପଛେ ହଇରାଣ ହୁଅନ୍ତୁ, ଏଣିକି ମୁଁ ଚୁପ୍ ରହିଯିବି ଏବଂ ମୋତେ ଆଉ ୫୦୦୦ହଜାର ଟଙ୍କା ଅକାରଣରେ ଦେବାକୁ ପଡିବନି ।" କଥାଟି କିନ୍ତୁ ଏଇଠି ସରିବନି । ଆପଣ ସିନା ଭାଲୁକୁ ଛାଡିଲେ, ଭାଲୁ କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଛାଡିବନି । ଓଡିଶା ରୁଲ୍-୧୩ ଅନୁସାରେ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ନୋଟିସ୍‌ର ୩୦ ଦିନ ଯେଉଁ ତାରିଖରେ ପୂରଣ ହେବ, ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ସର୍ବସାଧାରଣ ଦେୟ ଅସୁଲ୍ ଆଇନ୍ ୧୯୬୨ ଅନୁଯାୟୀ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ଅଫିସରଙ୍କ ପାଖରୁ ଏକ ନୋଟିସ୍ ଆସିବ, "ଆପଣ ଅମୁକ ଦିନ ଭିତରେ ୫୦୦୦ଟଙ୍କା ସହିତ ଏହାର ସୁଧ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦାଖଲ ନକଲେ ଆପଣଙ୍କର ସ୍ଥାବର ବା ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ନିଲାମ କରାଯାଇ ସେଥିରୁ ଏହା ଅସୁଲ କରାଯିବ ।" ଯଦି ଆପଣ ଏତାଦୃଶ ନିଲାମ ପାଇଁ ଅମଙ୍ଗ ହେଲେ, ତେବେ ଆପଣଙ୍କୁ ବିକଳ୍ପ ଦଣ୍ଡ ରୂପେ ୬ମାସ ଜେଲ୍ ଭୋଗିବାକୁ ପଡିବ, କାରଣ ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ୨୫୦ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ବକେୟା ରହିଛି । ଆପଣ ଏଥିରେ ରାଜି ତ ! ଆପଣ ଯଦି ରାଜି, ଆମେ ଛାର ଓଡିଶାବାସୀ ରାଜି ହେବୁନି କେମିତି ? ଯଦି ରାଜି ନୁହଁନ୍ତି, ତେବେ ଆପଣଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଜନବିରୋଧୀ, ଅବୈଧ ଓ ଅସାମ୍ବିଧାନିକ ରାଜ୍ୟ ସୂଚନାବଳୀର ଆମୂଳଚୂଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏବଂ ତା'ସ୍ଥାନରେ ଜନମତ ଭିତ୍ତିରେ, ମୂଳ ଆଇନ୍ ସହ ସଂଗତିଶୀଳ କରି, ଓ ବିଶେଷକରି ନିର୍ବିବାଦ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ନିୟମାବଳୀର ଅନୁଛାୟାରେ ଓଡିଶା ନିୟମାବଳୀର ପୁନଃପ୍ରଣୟନ ପାଇଁ ଧାରା ୨୫ରେ ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିବା ସୁପାରିଶ୍‌ର କ୍ଷମତାକୁ ରାଜ୍ୟସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବେ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରୀତିରେ ଲଗାତାର ଭାଷଣ କି ଟିଭି ସାକ୍ଷାତକାର କି ଖବରକାଗଜରେ ପ୍ରଚାର କି ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍‌ର ଫଟୋଗ୍ୟାଲେରି ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ଏକ ଭଲ ବୋଲକରା ଭାବେ ସୂଚନା କମିଶନ୍ ଭାବମୂର୍ତ୍ତୀ ଅର୍ଜ୍ଜନ କରିପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେହି ଛବି ନୁହେଁ, ଯାହାକି ମୂଳ ଆଇନ୍ ଆଶା କରିଛି ଓ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଆନ୍ତରିକତା ସହକାରେ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ।

Chitta Behera, 4A Jubilee Tower, Choudhury Bazar, Cuttack-9,
PH: 0671-2623518 (residene), Website: www.orissarti.com , dated 12th January 2006
Mobile: 9861091455, Emails: chittabehera1@yahoo.co.in , chittabehera@rediffmail.com